

Sygn. akt II Ca 137/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 kwietnia 2020 r.

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim II Wydział Cywilny Odwoławczy w składzie:

Przewodniczący	Paweł Hochman
Sędziowie	Stanisław Łęgosz Dariusz Mizera

po rozpoznaniu w dniu 3 kwietnia 2020 r. w Piotrkowie Trybunalskim

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S.

przeciwko K. B., G. B.

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

i przeciwko M. F. (1)

o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną

na skutek apelacji M. F. (1)

od wyroku Sądu Rejonowego w Radomsku z dnia 3 grudnia 2019 r.

sygn. akt I C 1284/17

1. zmienia zaskarżony wyrok w punktach pierwszym i drugim sentencji w ten sposób, że oddala powództwo (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. przeciwko M. F. (1) oraz zasądza od powoda (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. na rzecz pozwanego M. F. (1) kwotę 3.617 (trzy tysiące sześćset siedemnaście) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu;

2. zasądza od powoda (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w S. na rzecz pozwanego M. F. (1) kwotę 2.800 (dwa tysiące osiemset) złotych tytułem zwrotu kosztów procesu za instancję odwoławczą.

Paweł Hochman S. D. M.

Sygn. akt II Ca 137/20

UZASADNIENIE

Powódka (...) Sp. z o.o. z siedzibą w S. wniosła przeciwko G. B. i K. B. w dniu 4 grudnia 2017 r. pozew, w którym zażądała uznania, że umowa przeniesienia własności nieruchomości gruntowej - gruntów ornych, działka oznaczona w ewidencji gruntów numerem geodezyjnym (...), położona w obrębie (...) Z., gmina D., powiat (...), województwo

(...), dla której Sąd Rejonowy w Radomsku V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), zawarta w dniu 13 lutego 2017r. przed notariuszem S. K. w Kancelarii Notarialnej w R., Repertorium A (...) pomiędzy P. T. i J. T. a G. B. i K. B. jest bezskuteczna w stosunku do powoda do kwoty 20 000 zł oraz o zasądzenie od pozwanych kosztów procesu.

Ponadto powódka wniosła o udzielenie zabezpieczenia roszczenia w postaci nakazania wpisania ostrzeżenia o toczącym się postępowaniu w księdze wieczystej nieruchomości oznaczonej nr KW (...) oraz zakazie zbywania i obciążania przedmiotowej nieruchomości w związku z toczącym się postępowaniem.

Sąd Rejonowy nie rozstrzygnął wniosku o zabezpieczenie doręczając w dniu 25 stycznia 2018 r. odpisu pozwu pozwanym G. B. i K. B..

Umową sprzedaży z dnia 1 lutego 2018 r. pozwani zbyli nieruchomość objętą nr KW (...) na rzecz M. F. (1).

Postanowieniem z 23 marca 2018 r. Sąd oddalił wniosek powódki o udzielenie zabezpieczenia roszczenia. Postanowieniem z 5 czerwca 2018 r. Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim oddalił zażalenie powódki na powyższe postanowienie.

W piśmie procesowym z 7 sierpnia 2018 r. powódka wniosła o uznanie za bezskuteczną względem niej umowy sprzedaży nieruchomości gruntowej działki oznaczonej w ewidencji gruntów numerem geodezyjnym (...), położonej w obrębie (...) Z., gmina D., powiat (...), województwo (...), dla której Sąd Rejonowy w Radomsku V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze (...), zawartej przed notariuszem Ł. D., (Repertorium A (...)) pomiędzy pozwanymi G. B. oraz K. B. a pozwanym M. F. (1) w dniu 1 lutego 2018 r.

Ponadto, w oparciu o treść art. 194 § 3 k.p.c., powódka wniosła o wezwanie do udziału w sprawie w charakterze pozwanego nabywcy wierzytelności M. F. (1).

Powódka wniosła także o udzielenie zabezpieczenia roszczenia w postaci nakazania wpisania ostrzeżenia w księdze wieczystej nr (...) prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Radomsku V Wydział Ksiąg Wieczystych, o zakazie zbywania i obciążania nieruchomości w związku z toczącym się postępowaniem.

Postanowieniami z dnia 13 sierpnia 2018 r. zabezpieczono roszczenie powódki zgodnie z żądaniem zawartym w piśmie procesowym powoda z 7 sierpnia 2018 r. oraz wezwano do udziału w sprawie w charakterze pozwanego M. F. (1).

W odpowiedzi na pozew z 7 maja 2019 r. pozwany M. F. (1) wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powódki na jego rzecz kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych.

Na rozprawie w dniu 19 listopada 2019r. pozwani K. B. i G. B. wnosili o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z 3 grudnia 2019 roku Sąd Rejonowy w Radomsku uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda (...) z siedzibą w S. umowę sprzedaży zawartą w dniu 1 lutego 2018 roku przed Notariuszem Ł. D. za numerem repertorium A (...) pomiędzy G. B., K. B. a M. F. (1), obejmującą nieruchomość gruntową położoną w miejscowości Z., obręb (...), gmina D., powiat (...), województwo (...), dla której w Sądzie Rejonowym w Radomsku V Wydziale Ksiąg Wieczystych prowadzona jest księga wieczysta (...) - w celu zaspokojenia wierzytelności przysługującej powodowi wobec P. T. wynikającej z prawomocnego nakazu zapłaty wydanego przeciwko P. T. w postępowaniu nakazowym przez Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim w sprawie I Nc 41/17, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności nadaną postanowieniem z dnia 29 sierpnia 2017 roku oraz zasądza od pozwanego M. F. (1) na rzecz powoda (...) z siedzibą w S. kwotę 4 617 złotych tytułem zwrotu kosztów procesu.

W wskazanym orzeczeniu Sąd potwierdził, że pozwanymi w sprawie pozostają G. B., K. B. i M. F. (1).

Podstawę powyższego rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia Sądu pierwszej instancji:

P. T. jest mężem J. T. oraz zięciem pozwanych G. i K. B.. P. T. prowadził działalność gospodarczą w zakresie sprzedaży i transportu produktów naftowych jako prezes zarządu spółki (...) Sp. z o.o. w P.. P. T. ma brata K. T.. Pozwany M. F. (1) współpracował z K. T. w okresie od 2011 do 2016 r., natomiast z P. T. w latach 2016 - 2017.

Pozwany M. F. (1) przyjaźni się z K. T.. M. F. (1) znał się także jeszcze z czasów studenckich z J. T.. G. B. wiedział, że M. F. (1) zna jego zięcia - męża córki pozwanych - J. czyli P. i pracował u niego.

W dniu 17 listopada 2014 r. powódka zawarła z (...) Sp. z o.o. w P. umowę o współpracę nr (...) dotyczącą sprzedaży produktów naftowych. P. T. - jako osoba fizyczna - wystawił weksel własny in blanco na zabezpieczenie roszczeń powódki. Za wystawcę weksel poręczyła J. T.. Ponadto, w dniu 29 kwietnia 2015 r., na zabezpieczenie roszczeń powódki wobec (...) Sp. z o.o. w Ł., ustanowiono hipotekę na nieruchomości objętej księgą wieczystą Nr (...) do kwoty 450 000 zł. P. T. nie regulował zobowiązań wynikających z faktur wystawionych przez powódkę w okresie od listopada 2016 r. do stycznia 2017 r. Pismami datowanymi na 9 lutego 2017 r. powódka bezskutecznie wzywała P. T. oraz J. T. do wykupu weksla wypełnionego na kwotę 265 962,15 zł.

Umową darowizny z 13 lutego 2017 r. zawartą przed notariuszem S. K. w Kancelarii Notarialnej w R., Rep. A nr (...) P. T. i J. T. przenieśli na rzecz pozwanych G. i K. B. własność nieruchomości położonej w miejscowości Z., obrębie (...), gminie D., powiecie (...), województwie (...), a oznaczonej jako działka gruntu numer (...) o obszarze 0,1079 ha., dla której Sąd Rejonowy w Radomsku V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr (...) oraz przysługujące im udziały w nieruchomości oznaczonej księgą wieczystą nr (...). Wartość nieruchomości objętej księgą wieczystą o nr (...) określono w umowie na kwotę 10 500 zł, natomiast wartość udziałów w nieruchomości objętej księgą wieczystą nr (...) określono na kwotę 500 zł. Poprzednim właścicielem w/w nieruchomości był M. S., który w 2014 r. sprzedał je P. i J. T. za łączną kwotę 11 200 zł.

Pomimo zbycia przedmiotowych nieruchomości na rzecz pozwanych K. i G. B., P. T. i J. T. nie wykupili weksla wypełnionego przez powódkę. W dniu 31 marca 2017 r. Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim wydał nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla w sprawie o sygn. akt I Nc 41/17 z powództwa (...) Sp. z o.o. z siedzibą w S., w którym nakazał P. T. i J. T. aby zapłacili solidarnie powódce kwotę 265 962,15 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 28 lutego 2017 r. oraz kosztami procesu w kwocie 10 542 zł. Uprawomocnienie nakazu zapłaty nastąpiło dnia 28 czerwca 2017 r. W dniu 29 sierpnia 2017 r. nakaz zapłaty zaopatrzone w klauzulę wykonalności.

W dniu 11 września 2017 r. powódka skierowała do Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Ciechanowie M. W. wniosek o wszczęcie egzekucji przeciwko dłużnikom P. T. i J. T.. Postanowieniem z 16 listopada 2017 r. w sprawie o sygn. akt Km 1183/17 na podstawie art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c. postępowanie egzekucyjne umorzono wobec bezskutecznej egzekucji. Na poczet tytułu przekazano wierzycielowi kwotę 1 801,89 zł, z czego kwota 38,16 zł stanowiła zwrot uiszczonej zaliczki.

Na podstawie umowy sprzedaży nieruchomości z 1 lutego 2018r. zawartej w formie aktu notarialnego przed notariuszem Ł. D. w Kancelarii Notarialnej w R., Rep. A nr (...) pozwani G. i K. B. zbyli na rzecz pozwanego M. F. (1) nieruchomość dla której Sąd Rejonowy w Radomsku V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o nr (...) za kwotę 10 000 zł. Pozwani zbyli w/w nieruchomość pomimo otrzymania w dniu 25 stycznia 2018 r. odpisu pozwu wraz z wnioskiem powódki o zabezpieczenie roszczenia poprzez wpisanie ostrzeżenia o toczącym się postępowaniu oraz zakazie zbywania i obciążania nieruchomości.

Nabywając nieruchomość M. F. (1) wiedział, że G. i K. B. mają problemy finansowe i dlatego chcą, aby działka została szybko sprzedana.

J. T. odsprzedała ojcu G. B. część udziałów w spółce A.D. (...) sp. z o.o. z siedzibą w P.. Prokurentem tej spółki jest P. T..

Wartość rynkowa nieruchomości gruntowej niezabudowanej położonej w miejscowości Z., w gminie D., oznaczonej według ewidencji gruntów numerem działki nr (...) o powierzchni 0,1079 ha według stanu z dnia 13 lutego 2017 r.

(data darowizny) oraz 01 lutego 2018 r. (data sprzedaży), a cen aktualnych wynosi 30 000 zł. Pozwany M. F. (1) kilka tygodni po zakupie działki sam wystawił ją na sprzedaż na portalu internetowym za kwotę 40 000 złotych.

We wniosku złożonym w Kancelarii (...) Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym w Radomsku R. T. 30 marca 2018 r. powódka ponownie zażądała wszczęcia egzekucji przeciwko P. T. i J. T. w oparciu o tytuł wykonawczy w postaci prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z 31 marca 2017 r. wydany przez Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim w sprawie o sygn. akt I Nc 41/17, opatrzony klauzulą wykonalności w dniu 29 sierpnia 2017r. W toku przeprowadzonych czynności egzekucyjnych w sprawie o sygn. Km 2211/18 roszczenie powódki nie zostało zaspokojone. Egzekucja z udziału wynoszącego 1/4 części nieruchomości objętej księgą wieczystą Nr (...) została umorzona na podstawie art. 985 § 1 k.p.c.

Komornik Sądowy przy Sądzie Rejonowym w Radomsku R. T. prowadzi postępowanie egzekucyjne z wniosku wierzyciela G. K. Przedsiębiorstwo Handlowo - Usługowe (...) w P. przeciwko P. T. sygn. akt GKm 164/9. Egzekucja jest prowadzona z udziału wynoszącego 1/4 części nieruchomości objętej księgą wieczystą Nr (...).

G. B. i K. B. wzięli udział w licytacji nieruchomości w postępowaniu egzekucyjnym dotyczącym nieruchomości będącej własnością ich zięcia P. T. oraz jego barta K. T.. Wylicytowali udział w tej nieruchomości zakupując go za kwotę kilkadziesiąt tysięcy złotych.

Nieprawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Radomsku z 28 października 2019 r. w sprawie o sygn. akt II K 1307/18 P. T. oraz J. T. zostali uznani za winnych popełnienia przestępstw z art. 300 § 1 k.k. polegających na uszczupleniu zaspokojenia wierzyciela, tj. powodowej spółki poprzez darowanie umową darowizny niezabudowanej nieruchomości oznaczonej nr 509/24 położonej w miejscowości Z. gm. D. powiat (...) o wartości 10 500 zł oraz udział 2/22 części w niezabudowanej nieruchomości oznaczonej nr (...) położonej w miejscowości Z., gm. D. powiat (...) o wartości 500 zł, łącznie w kwocie 11 000 zł, na rzecz K. i G. B..

Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że powyższy stan faktyczny sąd ustalił na podstawie powołanych dokumentów oraz ich kserokopii znajdujących się w aktach. Wiarygodność kserokopii dokumentów nie budziła wątpliwości sądu. Mimo, że kserokopia nie jest dokumentem, a stanowi jedynie element twierdzenia strony o istnieniu dokumentu o treści odpowiadającej kserokopii, to w niniejszej sprawie żadna ze stron nie podniosła zarzutów kwestionujących zarówno istnienie określonych dokumentów, jak i treści w nich zawartych.

Wyjaśnił również, że zeznaniom pozwanych G. i K. B. oraz M. F. (1) nadał przymiot wiarygodności jedynie w zakresie w jakim pozostawały one zgodne z ustalonym w sprawie stanem faktycznym oraz pozostałym materiałem dowodowym zgromadzonym w aktach sprawy. W ocenie sądu zeznania pozwanych G. i K. B. jakoby poczyniona przez P. i J. T. na ich rzecz darowizna stanowiła w istocie zwrot pożyczki zaciągniętej uprzednio na remont dachu były niewiarygodne. Pozwani nie przedstawili bowiem żadnej dokumentacji związanej z przedmiotową pożyczką. Nadto, w ocenie Sądu, wbrew treści zeznań w/w pozwanych, jako osoby najbliższe dla dłużników, zdawali sobie oni sprawę z sytuacji majątkowej dłużników. Nie zdołali oni także obalić domniemania, iż jako osoby najbliższe, wiedzieli oni, że umowa darowizny z dnia 13 lutego 2017 r., której przedmiotem była nieruchomość nastąpiła z pokrzywdzeniem powódki. G. B. zeznał, że sprzedaż nieruchomości na rzecz M. F. (2) nastąpiła szybko ponieważ potrzebował pieniędzy na zapłatę zadośćuczynienia z tytułu wyroku zapadłego przed Sądem Rejonowym w Żyrardowie. Rzeczywiście taki wyrok zapadł, jednakże w tym samym czasie G. B. wraz z żoną posiadali wystarczające środki pieniężne aby odkupić od swojej córki J. T. udziały w firmie (...) Sp. z o.o. za kwotę 11.000 złotych, choć jak wynika z uzasadnienia wyroku zapadłego w postępowaniu karnym przed Sądem Rejonowym w Radomsku udziały te były warte kilka razy więcej. Co więcej G. B. był zaangażowany i pomagał w prowadzeniu spółki transportowej swojej córki, przedsiębiorstwo to założone w lutym 2016 roku, a więc w czasie gdy spółka transportowa P. T., który był jej wyłącznym wspólnikiem miała już problemy finansowe. Nowe przedsiębiorstwo w którym P. T. wspólnikiem nie był, był natomiast prokurentem, miało się rozwijać. Ponadto w tym samym czasie G. B. i K. B. wzięli udział w licytacji nieruchomości zabudowanej domem mieszkalnym należącej do ich zięcia P. T. oraz jego brata K. T.. Wylicytowali udział za kwotę kilkudziesięciu tysięcy złotych.

Dokonując oceny dowodów Sąd pierwszej instancji wyjaśnił również, że zeznania złożone przez pozwanego M. F. (1) w których podał on, że nabycie od małżonków B. działki stanowiło dla niego inwestycję na przyszłość oraz, że nie zdawał on sobie sprawy z rzeczywistej wartości w/w nieruchomości także nie były wiarygodne. Świadczą o tym fakty, że pozwany zeznał, iż przedmiotowa działka miała być pod budowę jego domu i była zakupiona dla tych celów, innym razem zeznawała, że była to inwestycja. Pozwany natomiast ma miejsce zamieszkania i swoje centrum życiowe w Ł., w tych okolicach także prowadził działalność zarobkową (P.) a także fakt, iż w okresie około 1 miesiąca czasu po nabyciu w/w nieruchomości pozwany wystawił ofertę sprzedaży nieruchomości na portalu internetowym za kwotę 40 00 zł, tj. kwotę czterokrotnie wyższą aniżeli kwota nabycia działki. Dokonując oceny wiarygodności zeznań tego pozwanego Sąd miał także na uwadze, że w przeszłości był on zatrudniony u dłużnika P. T. oraz jego brata K. T., którego jest przyjacielem. Powyższe stwarza domniemanie, że zdawał on sobie sprawę, iż celem zbywców jest uniemożliwienie powodce zaspokojenia roszczenia. Pozwany M. F. (1) domniemania tego nie obalił.

W ocenie Sądu zeznania świadka M. S. należało uznać za wiarygodne, jednakże niemające większego znaczenia dla ustalenia stanu faktycznego w sprawie. Zostały one wykorzystane przez Sąd jedynie w zakresie faktu zbycia przez w/w świadka nieruchomości objętej żądaniem pozwu w 2014 r. Natomiast za w pełni przydatną dla rozstrzygnięcia sprawy sąd uznał opinię biegłego sądowego rzeczoznawcy majątkowego T. B.. Biegła sporządziła swoją opinię w sposób fachowy, rzetelny i staranny. Opinia została wydana z wykorzystaniem wiedzy specjalistycznej, a wywody w niej zawarte zostały sformułowane w sposób spójny oraz logiczny. Opinia w całości odpowiadała na pytanie zawarte w tezie dowodowej, tj. na okoliczność ustalenia wartości rynkowej nieruchomości gruntowej niezabudowanej położonej w miejscowości Z., w gminie D., oznaczonej według ewidencji gruntów numerem działki nr (...) o powierzchni 0,1079 ha według stanu z dnia 13 lutego 2017 r. (data darowizny) oraz 01 lutego 2018 r. (data sprzedaży), a cen aktualnych. Powyższa opinia nie została zakwestionowana przez żadną ze stron. Złożona w sprawie opinia biegłej nie nasunęła sądowi żadnych zastrzeżeń z punktu widzenia kryteriów oceny tego środka dowodowego i stanowiła dla sądu podstawę ustaleń faktycznych oraz rozstrzygnięcia.

W następstwie powyższych ustaleń Sąd uznał, że powództwo podlegało uwzględnieniu.

Sąd zważył, że podstawę prawną żądania stanowił przepis art. 527 k.c. statuujący zasadę skargi pauliańskiej oraz przepis art. 531 § 2 k.c. przyznający legitymację bierną w sprawie o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną następcy prawnemu osoby trzeciej pod tytułem szczególnym. Stosownie do treści art. 527 k.c., gdy wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, każdy z wierzycieli może żądać uznania tej czynności za bezskuteczną w stosunku do niego, jeżeli dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli, a osoba trzecia o tym wiedziała lub przy zachowaniu należytej staranności mogła się dowiedzieć (§ 1). Paragraf 2 stanowi, iż czynność prawna dłużnika jest dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli, jeżeli wskutek tej czynności dłużnik stał się niewypłacalny albo stał się niewypłacalny w wyższym stopniu, niż był przed dokonaniem czynności. Jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli uzyskała korzyść majątkową osoba będąca w bliskim z nim stosunku, domniemywa się, że osoba ta wiedziała, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli (§3). Art. 527 k.c. przyznaje zatem wierzycielowi uprawnienie do zaskarżania czynności dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli, czego konsekwencją może być uznanie tych czynności za bezskuteczne względem skarżącego. W wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 14.2.2008 r., V ACa 1/08 podkreślono, że szczególna instytucja skargi pauliańskiej, gdy "wyrok pauliański" nie rodzi po stronie wierzyciela możliwości żądania tego, co dłużnik świadczył osobie trzeciej, wymaga ścisłego stosowania, bez niedopuszczalnej wykładni rozszerzającej właściwych przepisów, zwłaszcza w zakresie przesłanek skargi; z drugiej strony jeżeli przesłanki te są spełnione, skarga jest dopuszczalna, niezależnie od innych okoliczności, (por. również np. wyr. Sądu Najwyższego z 1.4.2011 r., III CSK 209/10, Legalis).

Sąd pierwszej instancji wyjaśnił, że przesłankami zastosowania powołanego przepisu są: istnienie godnego ochrony interesu wierzyciela w postaci wierzytelności; dokonanie przez dłużnika czynności prawnej z "osobą trzecią"; dokonanie przez dłużnika czynności "z pokrzywdzeniem wierzycieli", a zarazem takiej, z której "osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową"; dokonanie przez dłużnika czynności "ze świadomością pokrzywdzenia"; działanie osoby trzeciej

w złej wierze. Wskazał, że ciężar udowodnienia wymienionych przesłanek spoczywa na wierzycielu. Niekiedy - ze względu na szczególne okoliczności - ulegają one złagodzeniu, co ułatwia wierzycielowi przeprowadzenie dowodu (art. 527 § 3 i 4, art. 528 i 529 k.c.). Takie okoliczności jednak uzasadniają też - w innych przypadkach - zaostrenie przesłanek (art. 530 i art. 531 § 2 k.c.).

Następnie Sąd pierwszej instancji przywołał przepis art. 531 § 1 k.c. wyjaśniając, że powództwo o uznanie czynności prawnej za bezskuteczną kierowane jest przeciwko osobie trzeciej, która w następstwie tej czynności uzyskała korzyść majątkową. Pozwanym w takiej sprawie może być więc każdy następca prawny dłużnika i bez znaczenia jest to, czy nabył on majątek dłużnika od osoby trzeciej w rozumieniu art. 527 § 1 k.c., czy od następcy tej osoby. Zgodnie z treścią art. 531 § 2 k.c. w wypadku gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią, wierzyciel może wystąpić bezpośrednio przeciwko osobie, na której rzecz rozporządzenie nastąpiło, jeżeli osoba ta wiedziała o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną albo jeżeli rozporządzenie było nieodpłatne. Dla wyjaśnienia charakteru tej instytucji, Sąd pierwszej instancji przywołał, pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uzasadnieniu wyroku z dnia 22 marca 2017 r., (sygn. akt III CSK 143/16) wskazujący, że w sprawach, których dotyczy art. 531 § 2 k.c. zakres przesłanek uznania czynności prawnej za bezskuteczną wobec powoda ze skutkiem przewidzianym w art. 532 k.c. jest co do zasady szerszy. Uwzględnienie powództwa zaskarżającego czynność prawną, którą osoba trzecia rozporządziła korzyścią uzyskaną od dłużnika na rzecz kolejnej osoby, zależy w pierwszej kolejności od wykazania wynikających z art. 527 § 1 k.c. przesłanek uzasadniających uznanie bezskuteczności czynności prawnej dłużnika przysparzającej korzyść osobie trzeciej. Niezależnie od powyższego, strona powodowa winna wykazać także, że w następstwie dokonania kolejnej czynności prawnej osoba czwarta, w następstwie tej czynności, uzyskała korzyść majątkową.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy Sąd zważył, że powództwo o uznanie za bezskuteczną czynności na podstawie art. 527 k.c. zostało wniesione początkowo przeciwko pozwanym G. i K. małżonkom B. i dotyczyło umowy darowizny z 13 lutego 2017 r. nieruchomości gruntowej - działki oznaczonej w ewidencji gruntów numerem geodezyjnym (...), położonej w obrębie (...) Z., gmina D., powiat (...), województwo (...), dla której Sąd Rejonowy w Radomsku V Wydział Ksiąg Wieczystych prowadzi księgę wieczystą o numerze (...) dokonanej przez dłużników P. T. i J. T. - córkę na rzecz w/w pozwanych. Na skutek zawarcia przez w/w pozwanych kolejnej umowy przenoszącej własność przedmiotowej nieruchomości - umowy sprzedaży z 1 lutego 2018 r. zawartej z pozwanym M. F. (1), już po doręczeniu pozwanym odpisu pozwu wraz z wnioskiem powódki o zabezpieczenie roszczenia, lecz przed zamknięciem rozprawy, wobec treści przytoczonego art. 531 § 2 k.c., Sąd obowiązany był badać bezskuteczność tych dwóch czynności prawnych. Mając na uwadze powyższe orzeczenie oraz sposób ostatecznie sformułowanego przez stronę powodową roszczenia, Sąd uznał że zasadność przedmiotowego powództwa zależy od spełnienia wszystkich przesłanek określonych zarówno w art. 527 § 1 k.c. jak i w art. 531 § 2 k.c.

Odnosząc się do przesłanka „istnienia godnej ochrony interesu wierzyciela w postaci wierzytelności”, Sąd meriti wyjaśnił, że wierzytelność osoby występującej z żądaniem z art. 527 k.c. musi istnieć najpóźniej w chwili zamknięcia rozprawy i musi być zaskarżalna, nie można zatem w ten sposób realizować roszczeń przedawnionych ani innych roszczeń z zobowiązań niezupełnych. Wierzytelność powoda w chwili zamknięcia rozprawy nie musi jeszcze być stwierdzona tytułem egzekucyjnym. Teoretycznie nie musi ona być wymagalna, ale jeżeli zachodzi uzasadniający powództwo stan niewypłacalności, powoduje on również wymagalność wierzytelności (art. 458 k.c.). Z treści art. 527 § 2 k.c. wynika, że w drodze skargi pauliańskiej można chronić wyłącznie wierzytelności pieniężne. Chodzi jednak o wierzytelności pieniężne w szerokim znaczeniu, obejmującym także wierzytelności pierwotnie niepieniężne, w których pojawiło się zastępcze świadczenie pieniężne (np. roszczenia odszkodowawcze czy wynikające z bezpodstawnego wzbogacenia - zob. art. 358, Nb 1; zob. też wyr. SN z 15.2.2013 r., I CSK 323/12, Legalis). W sprawie poza sporem pozostawało, że powódce przysługiwała względem dłużników P. i J. T. wymagalna wierzytelność pieniężna w kwocie 265 962,15 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 28 lutego 2017 r. oraz kosztami procesu w kwocie 10 542 zł. Wierzytelność ta wynikała z prawomocnego nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z 31 marca 2017 r. Sądu Okręgowego w Piotrkowie Trybunalskim wydanego w sprawie o sygn. akt I Nc 41/17, zaopatrzonego w klauzulę wykonalności. Źródło zobowiązania stanowił weksel własny. Wierzytelność ta nie została zaspokojona w

trakcie postępowania, nie została także zaspokojona w wyniku toczącego się postępowania egzekucyjnego w sprawach Km 2211/18 i Km 1183/17.

Ustosunkowując się do przesłanki „dokonania przez dłużnika czynności prawnej z osobą trzecią” Sąd meriti zważył, że umowa darowizny z 13 lutego 2017 r. została zawarta przez dłużników P. i J. T. z pozwanymi G. i K. B.. Natomiast kolejna czynność prawna, tj. umowa sprzedaży z 1 lutego 2018 r. nie została zawarta przez dłużników, lecz przez osoby trzecie, tj. przez pozwanych G. i K. B., którzy zbyli nieruchomości na rzecz M. F. (1) - osobę czwartą - będącą ostatnim nabywcą korzyści, którego legitymacja bierna wynikała z powyższych rozważań opartych o treść art. 531 § 2 k.c. Żadna ze stron nie negowała przedmiotowych okoliczności, okoliczności te nie były sporne.

W dalszej kolejności Sąd Rejonowy wyjaśnił, że czynność prawna dłużnika może być zaskarżona tylko wówczas, gdy została „dokonana z pokrzywdzeniem wierzycieli”, przez co ustawa rozumie stan opisany w art. 527 § 2 k.c., czyli niewypłacalność bądź pogłębienie stanu niewypłacalności dłużnika (w jakimkolwiek stopniu). Chodzi tu o „niewypłacalność dłużnika”, czyli, najogólniej rzecz biorąc, o aktualny brak możliwości wywiązania się z zobowiązań finansowych (zob. art. 458 k.c.), w chwili orzekania (por. wyr. SA w Białymstoku z 4.3.2016 r., I ACa 950/15, Legalis). Konsekwencją czynności prawnej dłużnika musi być korzyść przez osobę trzecią. Korzyść może polegać na nabyciu prawa majątkowego lub na zwolnieniu z zobowiązania. W powództwie opartym na skardze pauliańskiej, powód, będący wierzycielem, powinien wskazać nie tylko czynność, która została dokonana z jego pokrzywdzeniem, sam fakt pokrzywdzenia, okoliczności subiektywne po stronie dłużnika i pozwanego, ale przede wszystkim winien wskazać, że istnieje dłużnik oraz, że pozwany uzyskał od niego korzyść majątkową kosztem powoda w tym sensie, że powód, na skutek wynikłej niewypłacalności dłużnika, nie jest w stanie zaspokoić się z majątku dłużnika odnośnie do swojej wierzytelności (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 listopada 2000 roku, V CKN 149/00). Powódka w ocenie Sądu, wymaganiom tym sprostała. W sprawie pozostawało poza sporem, że dłużnicy P. i J. T. nie zaspokoili wierzyciela. Jak wykazano, prowadzone przeciwko dłużnikom postępowania egzekucyjne pod sygn. akt Km 1183/17 na podstawie art. 824 § 1 pkt 3 k.p.c. umorzono wobec bezskutecznej egzekucji. Na poczet tytułu przekazano wierzycielowi kwotę 1 801,89 zł, z czego kwota 38,16 zł stanowiła zwrot uiszczonej zaliczki. Kolejne postępowanie egzekucyjne wszczęte przez powódkę w sprawie o sygn. Km 2211/18 także nie doprowadziło do zaspokojenia wierzyciela, a egzekucja z udziału wynoszącego VI części nieruchomości objętej księgą wieczystą Nr (...) została umorzona na podstawie art. 985 § 1 k.p.c. Sąd pierwszej instancji wskazał również, że jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 18.09.1998 r., sygn. akt III CKN 612/97 (OSNC 1999, nr 3, poz. 56), o niewypłacalności dłużnika w rozumieniu art. 527 § 2 k.c. świadczy m.in. bezskuteczność przeprowadzonej przeciwko niemu egzekucji, która, w odniesieniu do świadczeń pieniężnych, może być prowadzona z różnych, a zatem także tylko z niektórych składników majątku dłużnika. W aspekcie powyższego należy skonstatować, że poczyniona na rzecz pozwanych G. i K. B. darowizna, a następnie jej sprzedaż na rzecz M. F. (1) skutkowały pogłębieniem niewypłacalności dłużników. Majątek ten mógł stanowić przedmiot zaspokojenia wierzyciela. Podjęte przez dłużników czynności doprowadziły do wyzbycia się majątku, nie otrzymawszy w zamian świadczenia wzajemnego. Sąd wyjaśnił również, że ustalił, iż zachowania P. T. oraz J. T. względem wierzyciela stanowią przedmiot postępowania karnego w sprawie prowadzonej przez Sąd Rejonowy w Radomsku pod sygn. akt II K 1307/18. Nieprawomocnym wyrokiem Sądu Rejonowego w Radomsku z 28 października 2019r. P. T. oraz J. T. zostali uznani za winnych popełnienia przestępstw z art. 300 § 1 k.k. polegających na uszczupleniu zaspokojenia wierzyciela, tj. powodowej spółki poprzez darowanie umową darowizny niezabudowanej nieruchomości oznaczonej nr (...) położonej w miejscowości Z. gm. D. powiat (...) o wartości 10 500 zł oraz udział 2/22 części w niezabudowanej nieruchomości oznaczonej nr (...) położonej w miejscowości Z., gm. D. powiat (...) o wartości 500 zł, łącznie w kwocie 11 000 zł, na rzecz K. i G. B.. Sąd zwrócił także uwagę, że J. T. założyła swoją działalność gospodarczą w tym samym segmencie co jej mąż P. T., której udziały sprzedała ojcu G. B., a której prokurentem jest P. T.. G. i K. B. zakupili także za znaczną kwotę w drodze licytacji udział w nieruchomości należącej do P. i K. T.. Przypomniał, że zgodnie z przyjętym w orzecnictwie Sądu Najwyższego poglądem, pokrzywdzenie wierzyciela należy oceniać nie według chwili dokonania czynności prawnej dłużnika z osobą trzecią, lecz według chwili jej zaskarżenia, oraz że wiążąca się z pokrzywdzeniem niewypłacalność dłużnika musi istnieć zarówno w chwili wystąpienia ze skargą pauliańską, jak i w chwili orzekania przez sąd o zawartym w niej żądaniu uznania czynności prawnej za bezskuteczną (zob. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 22.3.2001 r., V CKN 280/00, nie publ., z dnia 23.7.2003 r., II CKN 299/01,

nie publ. lub z dnia 29.6.2004 r., II CK 367/03, nie publ.). W niniejszej sprawie zatem dla oceny pokrzywdzenia powódki miarodajny jest stan majątku dłużników chwili wytoczenia powództwa, tj. na grudzień 2017 roku oraz w chwili wydania wyroku. Kwestia ta była już dogłębnie analizowana powyżej.

W ocenie Sądu pierwszej instancji, do przyjęcia, iż osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową, wystarczy wykazanie, że na podstawie czynności prawnej dłużnika nabyła ona rzecz lub prawo albo została zwolniona z obowiązku, co spowodowało zmianę w majątku dłużnika prowadzącą do pokrzywdzenia wierzycieli (wyr. SN z 7.12.1999 r., I CKN 287/98, Legalis). W sprawie nie ulegało wątpliwości, że pozwani małżonkowie G. i K. B., w wyniku umowy darowizny z 13 lutego 2017 r. uzyskali nieodpłatnie od córki oraz zięcia korzyść majątkową, nabywając własność nieruchomości wymienionej w akcie notarialnym nieodpłatnie. Następnie, na podstawie umowy sprzedaży z 1 lutego 2018 r. pozwani G. i K. B. zbyli przedmiotową nieruchomość na rzecz pozwanego M. F. (1) za kwotę 10 000 zł. Jak wynikało ze sporządzonej w sprawie i niekwestionowanej przez strony opinii biegłej, wartość przedmiotowej według stanu z dnia 13 lutego 2017 r. (data darowizny) oraz 1 lutego 2018 r. (data sprzedaży), a cen aktualnych wynosi 30 000 zł. Na uwagę zasługuje także okoliczność, że sam pozwany wystawiając na sprzedaż zakupioną działkę, oznaczył cenę kupna na 40 000 zł. Nie ulega zatem wątpliwości, że zarówno pozwani G. i K. B., jako obdarowani jak i pozwany M. F. (1), który nabył przedmiotową nieruchomość za kwotę 10 000 zł, odnieśli korzyść majątkową rozumianą jako powiększenie swojego majątku. W odniesieniu do podnoszonych przez pozwanego M. F. (1) zarzutów, iż uiszczona przez niego cena za działkę stanowiła w istocie cenę odpowiadającą wartości rynkowej Sąd miał na uwadze, że korzyść ma miejsce także wówczas, gdy osoba trzecia płaci za rzecz nabytą od dłużnika cenę odpowiadającą wartości rynkowej tej rzeczy (por. wyr. SA w Gdańsku z 28.10.1999 r., I ACa 638/99, OSA 2002, Nr 2, poz. 14).

Odnosząc się do kolejnej przesłanki uzasadniającej wniesione powództwo - dokonania przez dłużnika czynności "ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela"- Sąd Rejonowy wyjaśnił, że zaskarżenie możliwe jest tylko wtedy, gdy dłużnik, dokonując czynności (zob. np. wyr. SA w Warszawie z 19.11.1997 r., I ACa 737/97, Legalis), działał ze świadomością pokrzywdzenia (sam fakt istnienia stanu niewypłacalności nie stanowi zatem wystarczającej przesłanki zaskarżenia czynności dłużnika (por. np. wyr. SN z 22.3.2007 r., III CSK 405/06, Legalis). Przypomniawszy, że Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z 18.3.2010 r., (sygn. akt V ACa 27/10, Legalis), stwierdził, że: "do przyjęcia świadomości dłużnika pokrzywdzenia wierzycieli (...) wystarczy, by dłużnik takie pokrzywdzenie przewidywał w granicach ewentualności". W aspekcie powyższego Sąd zważył, że powódka wykazała istnienie po stronie dłużnika świadomości pokrzywdzenia wierzyciela. W ocenie Sądu świadomość posiadanych względem powódki zobowiązań finansowych dłużnicy mieli już na przełomie listopada 2016 r. i stycznia 2017 r., kiedy to faktury stanowiące podstawę dochodzonego roszczenia stawały się wymagalne. Dodatkowo, powódka kierowała do dłużników wezwania do zapłaty oraz wezwania do wykupu weksla, a dokumenty te załączyła do pozwu w niniejszej sprawie. Wobec bezskuteczności tych działań sprawę skierowano na drogę postępowania sądowego. Powyższe wskazuje, że dokonując darowizny na rzecz pozwanych 13 lutego 2017 r. dłużnicy świadomie podjęli działanie mające na celu pokrzywdzenie wierzyciela, a w/w umowa zawarta została z bezpośrednim zamiarem uniemożliwienia zaspokojenia roszczeń powódki.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji osoby trzecie (nabywcy nieruchomości) dokonali czynności pranych w złej wierze, zaznaczając że przesłanka ta nie musi być spełniona w przypadku, gdy osoba trzecia uzyskała korzyść bezpłatnie (np. w drodze darowizny). Wyjaśnił, że wymóg ten należy rozumieć, mając na uwadze sformułowanie art. 527 § 1 in fine k.c., w ten sposób, że osoba trzecia - w chwili dokonania czynności prawnej przez dłużnika - wiedziała (była świadoma) o świadomości dłużnika (co do tego, że dokonywana przez niego czynność krzywdzi wierzycieli) albo z łatwością mogła się dowiedzieć. Przesłankę "łatwości dowiedzenia się" należy oceniać z uwzględnieniem zachowania przez osobę trzecią należytej, wymaganej w danych okolicznościach staranności, (zob. uchw. SN z 5.5.1993 r., III CZP 52/93, OSNCP 1993, Nr 12, poz. 218). Sąd Najwyższy przyjął, że działanie nabywcy nieruchomości w zaufaniu do pośrednika nie oznacza w każdym przypadku zachowania należytej staranności. Do zaistnienia przesłanki wiedzy osoby trzeciej obojętne jest, czy podejmowała ona jakieś działania mające na celu pokrzywdzenie wierzycieli, czy działała w porozumieniu z dłużnikiem itd. (zob. A. Ohanowicz, w: System, t. III, cz. 1, s. 948; M. Pyziak-Szafnicka, Ochrona, 1995, s. 129). Obojętne jest także, w jaki sposób i od kogo dowiedziała się o świadomości dłużnika.

Wskazując, że udowodnienie złej wiary osoby trzeciej może się okazać bardzo trudne, Sąd meriti zwrócił uwagę na domniemanie prawne z art. 527 § 3 k.c., iż osoba trzecia uzyskująca korzyść, "pozostająca w bliskim stosunku z dłużnikiem" w chwili dokonania zaskarżonej czynności, wie o jego świadomości. Wystarczy zatem, że wierzyciel udowodni, iż osoba, która uzyskała korzyść, jest taką właśnie osobą (wyr. SA w Białymstoku z 21.2.2014 r., I ACa 463/13, Legalis). Pojęcie "bliskich stosunków" rozumiane jest - zarówno w doktrynie, jak i w orzecznictwie - szeroko (np. Radwański, Olejniczak, Zobowiązania 2012, s. 34, wprost mówi o "faktycznych stosunkach"), przy czym nie da się stworzyć katalogu osób, które mogą być traktowane jako odpowiadające wymogom z art. 527 § 3 k.c. Chodzi tu o taki rodzaj stosunków, istniejących w chwili dokonywania zaskarżonej czynności, które uzasadniają przyjęcie założenia, że jedna z osób jest (może być) w posiadaniu informacji o stanie majątkowym drugiej (por. wyr. SN z 24.4.1996 r., I CRN 61/96, OSNC 1996, Nr 9, poz. 125; wyr. SA w Krakowie z 1.9.1996 r., I ACr 418/96, TPP 2003, Nr 3), co oznacza, że ustalenie "bliskości stosunku" uzależnione jest od okoliczności konkretnej sprawy. Węzły pokrewieństwa lub powinowactwa nie przesądzają wszakże, same w sobie, o "bliskich stosunkach" (tak SN w wyr. z 10.4.1964 r., III CR 39/64, OSNC 1965, Nr 5, poz. 75; wyr. SA w Łodzi z 28.3.2017 r., I ACa 1141/16, Legalis; zob. też M. Pyziak-Szafnicka, Ochrona, 1995, s. 139 i nast.; M. Jasińska, Skarga pauliańska, Komentarz, s. 73 i nast.), osobami bliskimi są bowiem i takie osoby, które z dłużnikiem łączy bliska znajomość, przyjaźń, wdzięczność, zależność, więzy powstające na tle prowadzenia wspólnych interesów (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 1996 r., I CRN 61/96, OSNC 1996, nr 9, poz. 125). Natomiast zgodnie z treścią art. 528 k.c. jeżeli wskutek czynności prawnej dokonanej przez dłużnika z pokrzywdzeniem wierzycieli osoba trzecia uzyskała korzyść majątkową bezpłatnie, wierzyciel może żądać uznania czynności za bezskuteczną, chociażby osoba ta nie wiedziała i nawet przy zachowaniu należytej staranności nie mogła się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli.

W tym stanie rzeczy, biorąc pod uwagę, że G. i K. B. nabyli nieruchomości objętą księgą wieczystą o nr (...) bezpłatnie, rozważania dotyczące złej wiary w/w pozwanych nie mają doniosłości prawnej. Wierzyciel może żądać uznania w/w czynności prawnej za bezskuteczną, chociażby nie wiedzieli oni i przy zachowaniu należytej staranności nie mogli się dowiedzieć, że dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzyciela.

Odnosząc powyższe do zachowania pozwanego M. F. (1) Sąd zważył, że postępowanie dowodowe wykazało, iż pozwany był w złej wierze nabywając nieruchomości objętą księgą wieczystą o nr (...). Pozwany ten zeznał, że posiadał wiedzę, iż pozwani G. i K. B. mają problemy finansowe. Miał wiedzę, że działka ma być sprzedana szybko i ma niezwłocznie przystąpić do umowy sprzedaży; do zawarcia umowy sprzedaży doszło kilka dni po otrzymaniu przez nich odpisu pozwu, w którym zawarto wnioski o zabezpieczenie roszczenia. Ponadto pozwany M. F. (2) pozostaje w bliskich relacjach z K. T.. Jak sam zeznała pozostaje on z K. T. w relacjach przyjacielskich, to K. T. załatwiał sprawy związane z zakupem przedmiotowej działki, ponadto pracował z K. T.. Pozwany M. F. (2) współpracował także z dłużnikiem P. T.. P. T. prowadził działalność gospodarczą jako jedyny wspólnik (...), właśnie w P.. J. T. znała M. F. (1) jeszcze z czasów studenckich. G. B. jest przedsiębiorcą - wspólnikiem w spółce o tożsamym charakterze i zakresie działalności jak spółka (...), a zarazem M. F. (1) prowadził działalność związaną z działalnością J. T. i G. B.. M. F. (2) prowadził działalność gospodarczą nie tylko w tej samej branży, ale także w tym samym mieście - P., co działalność prowadzona przez G. B.. Zdaniem Sądu pierwszej instancji relacje te niewątpliwie mieszczą się w katalogu i w wytycznych wskazanych w w/w orzeczeniu Sądu Najwyższego. W ocenie Sądu powyższe wskazuje, że pozwany M. F. (1), jako osoba pozostająca w bliskich stosunkach z dłużnikiem P. T. oraz jego bratem K. T., miał świadomość, iż rzeczywistym celem umowy sprzedaży działki jest sprawne wyzbycie się przez G. i K. B. jej własności i udaremnienie zaspokojenia wierzyciela. Przy czym ze względu na wniosek oraz zabezpieczenie i brak ujawnienia tego zabezpieczenia w księdze wieczystej nieruchomości, czynność sprzedaży należało dokonać bezzwłocznie. Sąd Rejonowy wyjaśnił również, że analizując przedmiotową sprawę wziął jeszcze pod uwagę dyspozycję art. 527 § 4 k.c. zgodnie z którym, jeżeli wskutek czynności prawnej dłużnika dokonanej z pokrzywdzeniem wierzycieli korzyść majątkową uzyskał przedsiębiorca pozostający z dłużnikiem w stałych stosunkach gospodarczych, domniemywa się, że było mu wiadome, iż dłużnik działał ze świadomością pokrzywdzenia wierzycieli. Powyższa analiza prowadzi do wniosku, że strona pozwana nie zdołała udowodnić podnoszonych twierdzeń i obalić domniemania ustawowego.

Dodatkowo, dokonując rozstrzygnięcia w sprawie, Sąd miał na względzie treść uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z 24 września 2015 r. w sprawie o sygn. akt V CSK 667/14 wskazującego, że w literaturze i orzecznictwie Sądu Najwyższego pojawiły się rozbieżności dotyczące prawnego ukształtowania (w sensie podmiotowym i przedmiotowym) roszczenia pauliańskiego w razie zbycia korzyści przez osobę trzecią w rozumieniu art. 527 § 1 k.c. i następnie serii rozporządzeń tą korzyścią na rzecz kolejnych następców prawnych szczególnych (art. 531 § 2 k.c.). Utrwaliło się stanowisko, zgodnie z którym legitymację bierną w procesie pauliańskim ma wówczas ostatni nabywca korzyści (następca szczególny), ponieważ na taką legitymację wyraźnie wskazuje art. 531 § 2 k.c. Wierzyciel ma bowiem możliwość „bezpośredniego wystąpienia” przeciwko takiej osobie. W związku z tym, że w przepisie tym nie podano jednocześnie pełnej treści możliwego żądania wierzyciela, jak w przypadku skierowania roszczenia wobec osoby trzeciej, dokonującej czynności z dłużnikiem (art. 531 § 1 k.c.), pojawiły się kontrowersje dotyczące tego, która z następujących po sobie czynności prawnych powinna być uznana za bezskuteczną wobec wierzyciela w celu prawnego umożliwienia egzekucji z przedmiotu rozporządzenia. Czy chodzi o czynność prawną z udziałem dłużnika (czynność „pierwszą”, art. 531 § 1 k.c.), czy o czynność prawną z udziałem ostatniego nabywcy korzyści (czynność „ostatnią”). Rozwiązanie pierwsze przyjęto m.in. w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 kwietnia 2012 r., II CSK 448/11 (OSNC - ZD 2013, nr 4, poz. 69), w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2015 r., V CSK 246/14). Za rozwiązaniem drugim wypowiedziano się natomiast wyraźnie w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2013 r., IV CSK 222/13, w wyroku z dnia 19 grudnia 2006 r., V CSK 330/06; por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 14 maja 2010 r., II CSK 545/09). Rozstrzygając w/w kwestię w ocenie Sądu Najwyższego na aprobatę zasługuje drugie rozwiązanie.

Reasumując powyższe rozważania, Sąd uznał za bezskuteczną w stosunku do powoda czynność prawną w postaci umowy sprzedaży nieruchomości z 1 lutego 2018r. zawartą pomiędzy G. i K. B. a M. F. (1). Z tych też względów orzeczono jak w punkcie pierwszym wyroku.

Sąd Rejonowy wyjaśnił również, że o kosztach procesu Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 w zw. z art. 99 k.p.c., przyjmując, że skoro powódka wygrała proces to należy jej się od pozwanego M. F. (1) zwrot poniesionych kosztów w kwocie 4 617. Na koszty te składała się opłata sądowa od pozwu w kwocie 1000 zł, wynagrodzenie pełnomocnika powódki w kwocie 3 600 zł, obliczona w oparciu o treść § 2 pkt 5 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych z 22 października 2015r. (Dz. U. z 2015r. poz. 1804) oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa w wysokości 17 zł.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pełnomocnik pozwanego M. F. (1), zaskarżając go w całości.

Powołując się na treść art. 368 k.p.c. zaskarżonemu wyrokowi zarzucił:

1) naruszenie prawa procesowego, które miało wpływ na wynik sprawy:

- art. 231 oraz art. 233 § 1 k.p.c. polegające na przekroczeniu granic swobodnej oceny dowodów i dokonywanie ustaleń na podstawie faktów - znajomości M. F. (1) z dłużnikami powoda - będących podstawą domniemania, że pozwany był w złej wierze nabywając nieruchomość, która jest przedmiotem niniejszego postępowania, mimo że fakty składające się na podstawę domniemania nie uzasadniają takiego wniosku w świetle wiedzy i doświadczenia życiowego,

- art. 198 § 1 k.p.c. ponieważ postanowienie o wezwaniu do udziału w sprawie M. F. (1) zostało wydane w dniu 18 sierpnia 2018 roku, a pozew został doręczony temu pozwanemu w dniu 25 kwietnia 2019 roku, co znacznie ograniczyło pozwanemu możliwość obrony swoich interesów w sprawie;

2) naruszenie prawa materialnego:

a) art. 531 § 2 k.p.c. na skutek błędnej wykładni tego przepisu i przyjęcie że:

- dla ustalenia odpowiedzialności osoby, która nabyła nieruchomość od osoby trzeciej działającej z pokrzywdzeniem wierzyciela mają zastosowanie domniemania z art. 527 § 3 i § 4 k.c., mimo że przepis art. 531 § 2 k.c. reguluje w sposób wyczerpujący podstawy odpowiedzialności takiej osoby,

- dla odpowiedzialności osoby następnej, która nabyła nieruchomości od osoby trzeciej działającej z pokrzywdzeniem wierzyciela wystarczy niewiedza spowodowana niedbalstwem, mimo że podstawą odpowiedzialności na podstawie art. 531 § 2 k.c. jest ustalenie, że nabywca wiedział o wszystkich okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną,

b) art. 6 k.c. na skutek jego niezastosowania i przyjęcia odpowiedzialności pozwanego M. F. (1), mimo że powód nie wykazał, aby pozwany wiedział o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną, a domniemania zastosowane przez Sąd I instancji nie uzasadniają takiego wniosku.

Wskazując na powyższe zarzuty wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego M. F. (1) kosztów postępowania za obie instancje, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

W odpowiedzi na apelację pełnomocnik powoda wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od pozwanego M. F. (1) na rzecz powoda kosztów postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył co następuje.

Apelacja jest uzasadniona i skutkuje zmianą zaskarżonego wyroku i oddaleniem powództwa.

W przedmiotowej sprawie Sąd pierwszej instancji dopuścił się naruszenia wskazanych w skardze apelacyjnej przepisów: art. 231 oraz art. 233 § 1 k.p.c. oraz art. 531 § 2 k.p.c. Charakter uchybień uzasadnia łączne ich omówienie.

Z treści przepisu art. 531 § 2 k.c. wynika, że z roszczeniem pauliańskim wierzyciel może wystąpić nie tylko wobec osoby trzeciej, która uzyskała korzyść wskutek czynności prawnej dokonanej bezpośrednio z dłużnikiem. W przypadku, gdy osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią na rzecz "osoby czwartej", wierzyciel będzie mógł wystąpić z roszczeniem pauliańskim bezpośrednio przeciwko takiej "osobie czwartej", bez konieczności zaskarżania czynności zdziałanej między osobą trzecią, w rozumieniu art. 527 § 1 k.c., i jej następcą. Nie budzi również żadnych wątpliwości, że warunkiem powodzenia skargi przeciwko "osobie czwartej" jest wykazanie przez wierzyciela, że osoba ta działała w złej wierze, wiedząc o okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną. Konieczne jest zatem wykazanie po stronie "osoby czwartej" odpowiedniej wiedzy. Wiedza ta powinna istnieć na chwilę, w której "osoba czwarta" uzyskała korzyść od osoby trzeciej. Za niewystarczające dla powodzenia skargi należy natomiast uznać wykazanie przez wierzyciela, że "osoba czwarta" – przy zachowaniu należytej staranności – powinna była mieć odpowiednią wiedzę (wyr. SN z 16.4.2002 r., V CKN 1446/00, Legalis). Przepis jednoznacznie wskazuje na konieczność istnienia wiedzy rzeczywistej. Jak stwierdził SN, z art. 531 § 2 k.c. wynika, że chodzi o wiedzę o wszystkich okolicznościach uzasadniających uznanie czynności dłużnika za bezskuteczną (wyr. SN z 14.5.2010 r., II CSK 545/09, Legalis).

Powyższe uwagi upoważniają do postawienia tezy, że w przedmiotowej sprawie brak jest podstaw aby przyjąć, że pozwany M. F. (1) miał wiedzę o przesłankach skargi pauliańskiej wynikających z art. 327 § 1 k.c. Wskazać jednocześnie należy, że powyższego ustalenia nie można oprzeć na domniemaniach zawartych w przepisach art. 327 § 3 i § 4 k.c. Ma tym samym rację skarżący podnosząc, że wydając zaskarżone orzeczenie Sąd pierwszej instancji dopuścił się naruszenia powołanych przepisów, poprzez ich zastosowania dla oceny sytuacji prawnej skarżącego.

Uznając, że w przedmiotowej sprawie nie można zaakceptować stanowiska Sądu pierwszej instancji, że w toku postępowania powód udowodnił wskazaną przesłankę, Sąd drugiej instancji wziął pod uwagę jeszcze inne argumenty.

Brak podstaw aby przyjąć, że pozwany kupując w lutym 2018 r. od małżonków B. nieruchomości wiedział, że zbywcy otrzymali nieruchomości od zięcia w drodze darowizny z pokrzywdzeniem powoda w rozumieniu art. 527 § 1 k.p.c. Faktu tego nie potwierdza żaden przeprowadzony w toku postępowania dowód, nie można go również skutecznie wywieść z innych ustalonych faktów w trybie art. 231 k.p.c. Odwołując się do treści powołanego przepisu wskazać należy, że uregulowane w nim domniemanie faktyczne polega na przyjęciu przez sąd wniosku o istnieniu danego

faktu na podstawie innych ustalonych faktów. Domniemanie faktyczne powinno opierać się na określonej podstawie faktycznej, która może być skontrolowana co do jej rzeczywistego istnienia. Domniemanie faktyczne opiera się na doświadczeniu życiowym i wyciąganiu logicznych wniosków płynących z ustalonych faktów. Sąd Najwyższy w wyr. z 2.12.2010 r. (I CSK 11/10, Legalis) przyjął, że możliwość zastosowania przez sąd domniemania faktycznego nie może być interpretowana jako złagodzenie – wynikającego z art. 6 k.c. w zw. z art. 232 k.p.c. – obowiązku dowodzenia przez stronę faktów, z których wywodzi ona skutki prawne. Zastosowanie domniemania faktycznego powinno mieć miejsce w postępowaniu sądowym wówczas, gdy brak jest bezpośrednich środków dowodowych albo istnieją znaczne utrudnienia dowodowe dla wykazania faktu, a jednocześnie jego ustalenie jest możliwe przy zastosowaniu reguł logicznego rozumowania przy uwzględnieniu zasad wiedzy i doświadczenia życiowego. Przyjmując, co do zasady, biorąc pod uwagę niewątpliwie trudności dowodowe w zakresie ustalenia złej woli pozwanego, że w przedmiotowej sprawie istniała możliwość zastosowania wskazanego domniemania zwrócić należy uwagę na okoliczność, że dla udowodnienia powyższego faktu powód nie przedstawił żadnej inicjatywy dowodowej. Przypomnieć należy, że w sprawie doszło do przesłuchania pozwanego w charakterze świadka (k. 112) a następnie dwukrotnie po wezwaniu do udziału w sprawie w charakterze pozwanego w trybie art. 194 § 3 k.p.c. (k. 122) w charakterze strony (k. 213 k. 247). Treść jego zeznań wskazuje na pewne powiązania z K. T. i P. T., pomimo to strona powodowa nie dostrzegła potrzeby przesłuchania tych osób. W ocenie Sądu Okręgowego dowód ten uznać należało za kluczowy dla oceny wiedzy pozwanego o pokrzywdzeniu wierzyciela.

Z wskazanych zeznań pozwanego wynika jedynie, że znał dłużników P. T. i jego żonę znał również brata dłużnika K. T., od którego dowiedział się o możliwości zakupu działki. U obu wskazanych osób pracował we wcześniejszych okresach, a nadto z K. T. pozostawał w przyjacielskich relacjach. Nie wątpliwie również przez pewien okres prowadził działalność konkurencyjną do działalności dłużnika – zajmując się prowadzeniem na własny rachunek stacji paliw. Wskazane okoliczności nie są jednak wystarczające aby przypisać pozwanemu wiedzę o charakterze umowy darowizny zawartej między P. T. a teściami. Tym samym, nie sposób na podstawie powyższych okoliczności uznać, iż pozwany wiedział o tym, że P. T. z żoną darował nieruchomości teściom z zamiarem pokrzywdzenia powoda a więc w warunkach opisanych w przepisie art. 527 § 1 k.c. Powyższe wnioskowanie pozostaje w sprzeczności z zasadami logiki i doświadczenia życiowego.

Bez znaczenia dla rozstrzygnięcia pozostaje eksponowany przez Sąd pierwszej instancji argument, że pozwany wiedział o problemach finansowych G. i K. B. i w związku z tym miał wiedzę że działka ma być sprzedana szybko. Przypomnieć należy, że sytuacja majątkowa małżonków B. (konieczność zapłaty przez G. B. zadośćuczynienia) nie ma żadnego znaczenia z punktu widzenia rozpoznawanego roszczenia. Podobnie nie może przesądzać o odpowiedzialności pozwanego sugestia jakoby kupując nieruchomość wiedział o potrzebie niezwłocznego zawarcia umowy z uwagi na niebezpieczeństwo uwzględnienia wniosku o zabezpieczenie. Podkreślić należy, że również ta okoliczność nie została udowodniona.

W uzupełnieniu powyższych uwag podnieść należy, że wykazanie złej wiary po stronie "osoby czwartej" nie będzie natomiast konieczne w przypadku, gdy "osoba czwarta" uzyskała korzyść nieodpłatnie. W przedmiotowej sprawie nie można uznać, że pozwany nabył nieruchomość nieodpłatnie, skoro strony zawarły umowę sprzedaży, w której ustalono cenę. Powyższego stanowiska nie może podważyć okoliczność, że cena była okazjonalna, niższa od rynkowej, gdyż nie przesądza to o nieodpłatnym charakterze umowy. Podkreślić należy, że ustalenie niższej ceny uzasadniało w przedmiotowej sprawie nie tylko to, że małżonkowie B. chcieli szybko zbyć nieruchomości ale również to, że zaproponowana przez nich cena odzwierciedlała koszty wcześniejszego nabycia tej nieruchomości przez małżonków T..

W tym miejscu, jedynie dla porządku wskazać należy, na jeszcze jedno uchybienie. Z niezrozumiałych względów Sąd dopuścił dowód z opinii biegłego pomimo cofnięcia wniosku dowodowego przez pełnomocnika powoda. (oświadczenie k. 77 pismo procesowe z dnia 26 marca 2018 r.) Wykorzystanie tego dowodu dla dokonania ustaleń dotyczących wartości objętej zaskarżoną czynnością prawną nieruchomości naruszało zasadę wyrażoną w art. 232 k.p.c., z której wynika obowiązek inicjatywy procesowej stron.

Na koniec należy zwrócić uwagę na jeszcze jedną okoliczność.

Wierzyciel nie traci prawa do żądania uznania za bezskuteczną czynności prawnej dokonanej z jego pokrzywdzeniem przez dłużnika z osobą trzecią w wypadku, gdy osoba trzecia rozporządziła odpłatnie uzyskaną korzyścią na rzecz osoby działającej w dobrej wierze (wyr. SN z 30.9.2004 r., IV CK 30/04, Legalis). W takiej sytuacji wierzyciel powinien skierować swoje roszczenie bezpośrednio przeciwko osobie trzeciej, która pomimo pozbycia się przedmiotu czynności prawnej dokonanej z dłużnikiem wciąż pozostaje odpowiedzialna za to, żeby wierzyciel mógł zaspokoić się z majątku dłużnika (wyr. SN z 3.2.2005 r., II CK 412/04, Legalis). Wierzyciel będzie mógł wówczas wystąpić z roszczeniem o wydanie przez osobę trzecią bezpodstawnego wzbogacenia, jeżeli osoba trzecia rozporządziła uzyskaną korzyścią odpłatnie (orz. SN z 27.1.2006 r., III CSK 120/05, Legalis; uchw. SN z 12.6.2008 r., III CZP 55/08, OSNC 2009, Nr 7–8, poz. 95, s. 33). Tytuł prawny nabycia korzyści przez osobę trzecią jest bowiem od samego początku bezskuteczny względem wierzyciela i od samego początku osoba ta powinna się liczyć z obowiązkiem zwrotu tej korzyści (wyr. SA w Szczecinie z 26.2.2014 r., I ACa 636/13, Legalis). Przytoczenie powyższych poglądów orzecznictwa, nie ma wprawdzie bezpośredniego znaczenia dla rozstrzygnięcia Sądu drugiej instancji, podnieść jednak należy, że w przedmiotowej sprawie wydając zaskarżony wyrok, Sąd pierwszej instancji, nie rozstrzygnął o pierwotnym roszczeniu powoda zgłoszonym w stosunku do G. i K. B..

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. orzekł o zmianie zaskarżonego wyroku i oddaleniu powództwa wniesionego przeciwko M. F. (1).

O kosztach procesu za obie instancje, Sąd orzekł na podstawie art. 98 k.p.c. Zasadził na rzecz pozwanego od powoda: 3617 zł. (wynagrodzenie pełnomocnika ustalone według norm przepisanych w kwocie 3600 zł., oraz opłata od pełnomocnictwa w kwocie 17 zł.) za pierwszą instancję oraz 2800 zł. (wynagrodzenie pełnomocnika ustalone według norm przepisanych w kwocie 1800 zł., oraz opłata od apelacji w kwocie 1000 zł.) za drugą instancję.

P. Hochman S. Łęgosz D. Mizera